

از پيله برون آي

راهکارهای عملی مدیریت و تدریس در کلاس‌های چند پایه

وجود کلاس‌های چند پایه در تمامی کشورهای دنیا، به دلایلی مانند جمعیت کم مدرسه‌ها، کمبود نیروی انسانی و صعب‌العبور بودن مناطق، اجتناب‌ناپذیر است. اما در برخورد با این پدیده می‌توان دو رویکرد کاملاً متفاوت را در پیش گرفت. رویکرد اول این است که به این پدیده به‌عنوان تهدید بنگریم و دیدی کاملاً منفی به آن داشته باشیم. رویکرد دوم نقطه‌ی مقابل رویکرد اول است. یعنی به کلاس چند پایه به صورت فرصت بنگریم و راهکارهایی برای موفقیت بیشتر دانش‌آموزان و لذت از کلاس‌های چند پایه در پیش بگیریم. در این مقاله سعی خواهیم کرد رویکردهایی عملی برای استفاده در کلاس‌های چند پایه ارائه دهیم.

کلاس چند پایه روشی بسیار مهم و مناسب برای کمک به دانش‌آموزانی است که به دلیل زندگی در روستاهای فقیر، کوچک و دورافتاده، از آموزش محروم شده‌اند. از طریق کلاس‌های چند پایه می‌توان برای این کودکان شرایط تحصیل مطابق با اهداف توسعه‌ی آموزش و پرورش را فراهم آورد. بسیاری از معلمان که در چین، کلمبیا، هند، اندونزی، فیلیپین و ویتنام مشغول به تدریس هستند، به ناچار در کلاس‌های چند پایه تدریس می‌کنند. تدریس در کلاس چند پایه کار آسانی نیست، اما روشی است تا از آن طریق مفاهیم آموزشی را به کودکان منتقل کرد و مهارت‌هایی برای زندگی بهتر در آینده به آن‌ها آموخت. در بسیاری از نظام‌های آموزشی، کلاس چند پایه را انتخاب دوم می‌دانند و اعتقاد دارند دولت‌ها با ساختن مدرسه‌های بیشتر و استخدام معلمان بیشتر، باید از ایجاد کلاس‌های چند پایه جلوگیری کنند، اما در کشورهای جنوب شرقی آسیا، اروپا، استرالیا و آمریکای شمالی، کلاس چند پایه انتخاب اول است، زیرا:

- به کودکان، به‌خصوص کودکان روستاهای دورافتاده و محروم، در داشتن حق آموزش و یادگیری نیازها و خواسته‌هایشان کمک می‌کند.

- رویکردی مناسب در صرفه‌جویی هزینه‌هاست، بدون اینکه کودکی از آموزش کنار گذاشته شود.

- دانش‌آموزان را به یادگیری تشویق می‌کند و در ارتقای همبستگی و مشارکت، و همچنین رقابت سالم و تقویت مهارت‌های درون فردی و رهبری، و توسعه‌ی روحیه‌ی انجام کار گروهی به آن‌ها کمک می‌کند.

- در برنامه‌ریزی مؤثرتر و استفاده‌ی بهینه از زمان به معلم کمک می‌کند.

راهکارهای عملی تدریس در کلاس‌های چند پایه

استفاده از مزیت گوناگونی درون و بین گروهی

تفاوت در زمینه‌های خانوادگی، سنت‌های نژادی، زبانی و شرایط اجتماعی و اقتصادی و سطح توانایی متفاوت در یک پایه، خود چالشی بزرگ است و ترکیب این چالش‌ها در یک کلاس با بیش از یک پایه، خود چالشی بزرگ‌تر ایجاد می‌کند. کنترل این موضوع نه تنها به دانش و مهارت ویژه نیاز دارد، بلکه ویژگی‌هایی شخصیتی می‌طلبد تا از این تفاوت‌ها استقبال کند. نکته‌ی مهم این است که تفاوت نه تنها نباید به‌عنوان چالش دیده شود، بلکه باید فرصتی برای فراهم کردن آموزش با کیفیت‌تر برای تمام دانش‌آموزان تلقی شود.

ایجاد تعادل زمانی و انجام چندکار به صورت همزمان
 رمز موفقیت معلم کلاس چندپایه ایجاد تعادل زمانی به صورت مؤثر در کلاس درس است. این موضوع زمانی به چالشی زیبا تبدیل می‌شود که نیازهای یادگیری متفاوت گروهی و فردی دانش‌آموزان را درک می‌کنید و فعالیت‌هایی آماده می‌کنید که تمام گروه‌های دانش‌آموزی را در محیط چندپایه درگیر می‌کند و فرصتی برای توسعه مؤثر مهارت‌های جدید برای آن‌ها فراهم می‌شود.

متناوبی تشکیل دهید و منابع و تجربه‌های خود را به اشتراک بگذارید. همچنین، ایجاد گروه‌هایی در شبکه‌های مجازی و جذب همکاری سازمان‌ها نیز برای موفقیت در کلاس درستان ایده‌های بهتری به شما می‌دهد.

مدیریت کلاس چندپایه

تدریس چندپایه به معنای سازمان‌دهی کلاسی، مدیریت دانش‌آموزان و در نهایت انتقال موفقیت‌آمیز اهداف برنامه‌ی درسی به دانش‌آموزان است. مسئولیت شما به‌عنوان معلم چندپایه، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی کلاس درس برای رسیدن به بهترین نتیجه، با توجه به فضا و منابع در دسترس است. مدیریت کلاس چندپایه سه جنبه دارد (شکل ۱).

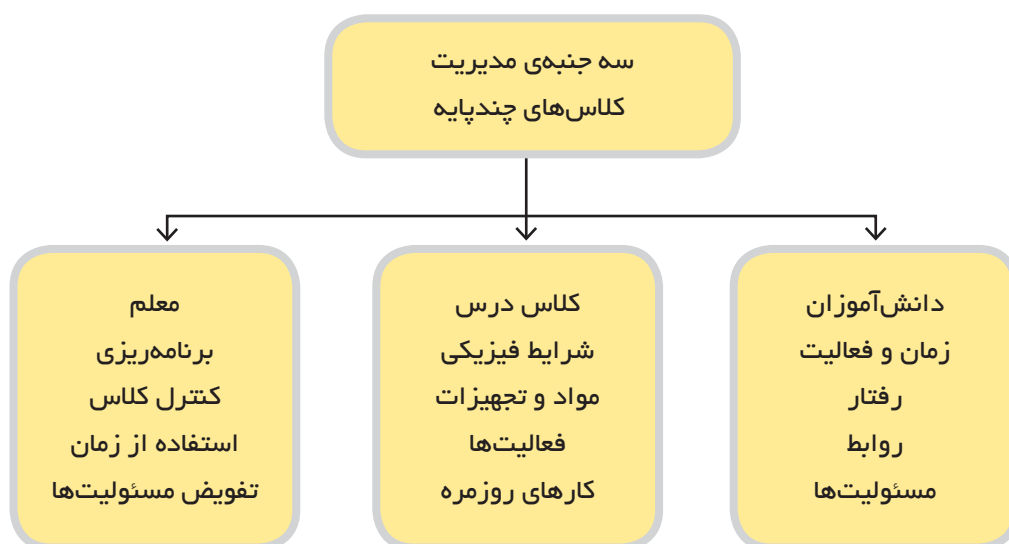
درگیر کردن دانش‌آموزان و متمرکز کردن آن‌ها بر یادگیری
 مسئولیت شما به‌عنوان معلم چندپایه این است که فضایی برای هر گروه خلق کنید تا دانش‌آموزان در هر فعالیت درگیر باشند. فعالیت‌ها باید به اندازه‌ی کافی معنادار و مفهومی باشند که حواس دانش‌آموزان در حین فعالیت پرت نشود. معلم نیز در حین فعالیت باید همراه دانش‌آموزان باشد.

به‌عنوان معلم چندپایه، شما کلید برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت دامنه‌ای از فعالیت‌های مناسب برای هر پایه و فعالیت‌های ترکیبی برای تمام پایه‌ها هستید تا دانش‌آموزان را در یادگیری درگیر کنید. کارایی و اثربخشی شما به خلق کلاسی سیال از جهت یادگیری، آن هم با توسعه‌ی فعالیت‌های هیجانی و شبیه‌سازی از فرد گرفته تا گروه، بستگی دارد. شما در مدیریت کلاس به روش‌های زیر نقش محوری دارید:

شکستن پیله‌ی معلمی خود

با توجه به دورافتاده بودن اکثر مناطقی که معلمان چندپایه در آن‌ها تدریس می‌کنند، احتمالاً احساس نوعی محجور بودن در تمام معلمان چندپایه وجود دارد. این موضوع رسیدن به سطح بالای بهره‌وری در تدریس را با مشکل روبه‌رو می‌کند و باعث می‌شود نتوانید راهکارهایی خلاقانه برای پیشبرد اهداف آموزشی بیابید و به کار ببرید. به منظور خروج از این شرایط، سعی کنید پیله‌ی تنهایی و دورافتاده بودن را در وجود خود بشکنید و از آن بیرون بیابید. برای این کار می‌توانید با سایر معلمان جلسات

- * برنامه‌ریزی برای استفاده از فضای کلاس درس، به خصوص در چینش منقطع صندلی‌ها، هم برای خود و هم برای دانش‌آموزان؛
- * برنامه‌ریزی و تدریس چند درس به صورت همزمان؛
- * طراحی فعالیت‌هایی برای درگیر کردن دانش‌آموزان در تدریس؛

شکل ۱- مدیریت کلاس‌های چندپایه

درک کردید، تصویری واضح از آینده‌ی کلاسی که می‌خواهید ترسیم کنید. زمانی که آینده‌ی کلاس را ترسیم کردید، می‌توانید با برنامه‌ریزی و نوشتن جملات واضح و ساده آن را به عمل در آورید.

نکاتی عملی در مدیریت کلاس‌های چندپایه

- کلاستان را برای تدریس آماده کنید.
- گروه‌ها و فعالیت‌ها را سازمان‌دهی کنید.
- در استفاده از زمان انعطاف‌پذیر باشید.
- فعالیت‌ها را زمان‌بندی و مسئولیت‌ها را تفویض کنید.
- از قوانین مثبت استفاده کنید.
- نشان دهید به ویژگی‌های منحصر به فرد هر دانش‌آموز حساس هستید و به آن‌ها توجه دارید.
- برنامه‌ی درسی و برنامه‌های کلاسی را مطابق کلاس خودتان بومی‌سازی کنید.
- از ابزار و تجهیزات آموزشی در تدریس استفاده کنید.
- در تدریس خود راهبرد داشته باشید.
- در حالی که به یک پایه درس می‌دهید، سایر پایه‌ها را به‌طور مستقل به فعالیت سرگرم کنید.
- یک موضوع را به تمام پایه‌ها، اما با سطح دشواری متفاوت، تدریس کنید.
- یادگیری دانش‌آموزان را ارزیابی کنید.
- مهارت خود ارزیابی را در دانش‌آموزانتان تقویت کنید.

اصل این مقاله را به همراه منابع آن می‌توانید در سایت مجله به نشانی eb.roshdmag.ir در بخش مقالات، پیدا کنید.

*ساختن، تنظیم و استفاده از ابزار و وسایل تدریس؛
*توسعه‌ی مهارت‌هایی رفتاری که از دانش‌آموزان انتظار می‌رود
آن‌ها را کسب کنند.

درک وضعیت موجود و خلق دورنمای آتی

برای درک مؤثر این موضوع، به تمرکز روی سطوح گوناگون مدیریت کلاس نیاز دارید. این کار با ارزیابی وضعیت کنونی کلاس درس و آنچه انتظار دارید در آینده باشد، شروع می‌شود. زمانی که به‌عنوان معلم چندپایه در مدرسه‌ای مشغول شدید، ضروری است زمانی را اختصاص دهید تا درک درستی از وضعیت موجود کلاس چندپایه‌ی خود به دست آورید. می‌توانید با پرسیدن سوالات زیر کارتان را شروع کنید:

- *مدرسه‌ی شما در کجا قرار گرفته است؟ دانش‌آموزان شما چه مسافتی را برای رسیدن به مدرسه طی می‌کنند؟
- *چه پایه‌هایی را تدریس می‌کنید؟ دانش‌آموزان با چه سن و مهارت‌هایی در کلاس شما هستند؟
- *دانش‌آموزان شما از چه بافت فرهنگی و زمینه‌ی خانوادگی می‌آیند؟ وضعیت اقتصادی آن‌ها چگونه است؟
- *دانش‌آموزان شما با چه زبانی در خانه صحبت می‌کنند؟ در چه سطحی با زبان ملی آشنایی دارند و به آن زبان صحبت می‌کنند؟ اطمینان پیدا کنید آیا تدریس به زبان ملی را می‌فهمند یا خیر؟
- *چه تعداد دانش‌آموز تجربه‌ی پیش‌دستانی را دارند؟
- *آیا دانش‌آموزی با نیازهای ویژه، مثلاً مشکلات جسمی یا شناختی، دارید؟
- *چه منابعی برای بهتر کار کردن در کلاس درس نیاز دارید؟
- *با توجه به برنامه‌ی درسی ملی یا محلی، چه چیزهایی را باید به هر پایه تدریس کنید؟

*آیا والدین دانش‌آموزان از مدرسه حمایت و پشتیبانی می‌کنند؟
زمانی که وضعیت موجود کلاس چندپایه‌ی خود را به طور دقیق